

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Η Γλώσσα και Εμείς]

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα άρθρου του Εμμανουήλ Θεοδωράκη, ελαφρώς διασκευασμένο, που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Χανιώτικα Νέα» στις 4 Φεβρουαρίου 2016 με τον ευρύτερο τίτλο «Αποδυνάμωση της ελληνικής γλώσσας σημαίνει συρρίκνωση των εθνικών δυνατοτήτων μας».

Η ελληνική γλώσσα ιστορικά είναι μια από τις πιο πλούσιες γλώσσες στον κόσμο, όχι μόνο προφορικά με την πλουσιότητα των εκφραστικών στοιχείων που διαθέτει, αλλά παράλληλα όσον αφορά και την ικανότητά της να αναπλάθει και να δημιουργεί καινούριες εκφραστικές φόρμες. Η αποκοπή του Έλληνα από την παράδοση δεν θα μπορούσε να ολοκληρωθεί σε καμιά περίπτωση από τη στιγμή που διατηρεί το γλωσσικό του όργανο αλώβητο¹ και ανεπηρέαστο. Είναι αυτό ακριβώς, που επεσήμανε ένας σύγχρονος ανθέλληνας Αμερικανός διπλωμάτης, ο Χένρι Κίσινγκερ, απευθυνόμενος στο Κογκρέσο της χώρας του: «Αν θέλουμε να καθυποτάξουμε τη ζωτικότητα του ελληνισμού και να τον χαλιναγωγήσουμε, δεν μας μένει τίποτα άλλο παρά να χτυπήσουμε τους Έλληνες στην πολιτιστική τους ρίζα. Να τους κάνουμε να ξεχάσουν τη γλώσσα τους και την ιστορία τους».

Σήμερα, δυστυχώς, επανέρχεται μια γλωσσική κρίση βαθμιαία στη ζωή μας. Πρόκειται για την ανάμειξη στη ζωή μας όλης αυτής της γλωσσικής ελαφρότητας, που μας έχει επιβληθεί ως γλώσσα από τον τουρισμό, τη διαφήμιση, τον Τύπο, την τηλεόραση, την τεχνολογία, και που έρχεται να επηρεάσει έμμεσα την ελληνική μας ταυτότητα, κάτι που αποτελεί το μοναδικό μηχανισμό άμυνας έναντι των ξενόδουλων στοιχείων που έρχονται να απειλήσουν τη μοναδική ομορφιά του τόπου μας. [...]. Η γλωσσική κρίση της εποχής μας, είναι πολυσύνθετη καθημερινά. Πέραν του ότι οι λέξεις έχουν χάσει το νόημα και τη σημασία τους (ιδεολογική φθορά της γλώσσας), παρατηρούμε και τον περιορισμό του λεκτικού πλούτου, από τον χώρο του σχολείου μέχρι την κοινωνία ευρύτερα.

Ολοένα παρατηρείται εντονότερο το φαινόμενο της λεξιπενίας, της αδυναμίας διατυπώσεως ενός νοήματος με συνοχή, οικονομία και ακρίβεια, δηλαδή το φαινόμενο της ανακριβολογίας, των πλατειασμών, των λογικών κενών, της ασυνταξίας, της ανακολουθίας, της ανικανότητας αναλύσεως, της λεκτικής πενίας. [...]

¹ αλώβητο: σώο, ακέραιο, αβλαβές

Είναι γεγονός ότι ο καθαρά υλιστικός τρόπος ζωής, σε συνδυασμό με τη μηχανοποίηση και τη μαζοποίηση του τρόπου συμπεριφοράς, αφαίρεσε τη δυνατότητα από τον άνθρωπο της ελεύθερης έκφρασης και τον περιόρισε σε κάποια συγκεκριμένα περιοριστικά εκφραστικά σχήματα.

Ο σύγχρονος άνθρωπος περιορίζεται στη χρησιμοποίηση κάποιων συγκεκριμένων εκφραστικών μέσων, τα οποία εξυπηρετούν βασικές επαγγελματικές του ανάγκες. Δεν αισθάνεται την ανάγκη να εμβαθύνει στην ανεπανάληπτη γοητεία του λόγου.

A3.Ο αρθρογράφος στο κείμενό του κάνει λόγο για μια γλωσσική κρίση που επανέρχεται βαθμιαία στη ζωή μας. Πώς αντιλαμβάνεσαι αυτήν τη γλωσσική κρίση; Με ποιους τρόπους πιστεύεις ότι εσύ και οι συνομήλικοί σου θα μπορούσατε να προστατέψετε την ελληνική γλώσσα από τους κινδύνους που την απειλούν; Να αναπτύξεις τις απόψεις σου σε ένα άρθρο 200-250 λέξεων που θα δημοσιευτεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σου.

Μονάδες 25

B. Λογοτεχνικό κείμενο

Διάλογος

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από τον «Διάλογο» του Διονυσίου Σολωμού, ο οποίος γράφτηκε στη Ζάκυνθο μέσα στην καρδιά της Ελληνικής Επανάστασης, το 1824. Στο έργο αυτό, στο πλαίσιο ενός διαλόγου ανάμεσα σε τρία πρόσωπα, στον Ποιητή, τον Φίλο του και τον Σοφολογιότατο, ο Σολωμός υπερασπίζεται την αξία της απλής ομιλουμένης ελληνικής γλώσσας έναντι της αρχαϊζουσας, την οποία υποστηρίζουν διάφοροι λόγιοι, μορφωμένοι αρχαιΐστες της εποχής του.

ΠΟΙΗΤΗΣ

Εκατάλαβα· θέλεις να ομιλήσουμε για τη γλώσσα· μήγαρις² έχω άλλο στο νου μου πάρεξ³ ελευθερία και γλώσσα; Εκείνη άρχισε να πατεί τα κεφάλια τα τούρκικα, τούτη θέλει πατήσει ογλήγορα τα σοφολογιοτατίστικα, και έπειτα αγκαλιασμένες και οι δύο θέλει προχωρήσουν εις το δρόμο της δόξας, χωρίς ποτέ να γυρίσουν οπίσω, αν κανένας Σοφολογιότατος κρώζει⁴ ή κανένας Τούρκος βαβίζει⁵· γιατί για με είναι όμοιοι και οι δύο.

ΦΙΛΟΣ

²μήγαρις: μήπως

³πάρεξ: εκτός από

⁴κρώζω: κράζω όπως το κοράκι, κραυγάζω

⁵βαβίζω: φωνάζω δυνατά, κραυγάζω, γαβγίζω

Βέβαια είναι εχθροί μας και οι δύο· με κάνεις να θυμηθώ τα λόγια του Λοκ⁶: Η γλώσσα είναι ένα μεγάλο ποτάμι, εις το οποίον έχουν ανταπόκριση τα όσα γνωρίζει ο άνθρωπος, και όποιος δεν την μεταχειρίζεται καθώς πρέπει, κάνει ό,τι τού βολέσει⁷ για να κόψει ή να εμποδίσει τους δρόμους, μέσω των οποίων τρέχει η πολυμάθεια. Όποιος κάνει λοιπόν αυτό με απόφαση θεληματική, πρέπει οι άλλοι να τον στοχάζονται εχθρόν της αλήθειας και της πολυμάθειας.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις την απάντησή σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποιες αξίες κυριαρχούν στο μυαλό του Ποιητή σύμφωνα με το κείμενο και γιατί; Θα μπορούσε κατά τη γνώμη σου ένας σύγχρονος ποιητής ή ένας νέος άνθρωπος όπως εσύ να έχει ανησυχίες για τις ίδιες αυτές αξίες στη σημερινή εποχή; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου.

ή

2. Να συνθέσεις ένα δικό σου πεζό κείμενο σχολιασμού των απόψεων του Τζον Λοκ, όπως αυτές μεταφέρονται από τον Φίλο του Ποιητή. Πώς αντιλαμβάνεσαι τη θέση του ότι «η γλώσσα είναι ένα μεγάλο ποτάμι»; Να υποθέσεις ότι το κείμενο θα το αναρτήσεις στο ιστολόγιο του σχολείου σου.

Μονάδες 25

⁶Τζον Λοκ (1632-1704): Άγγλος φιλόσοφος και γιατρός, εκπρόσωπος του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού.

⁷ό,τι του βολέσει: ό,τι τον βολέψει